

XX століття, одна з яких була пов'язана з тенденціями необароко в руслі неокласицизма як найважливішого художнього напрямку епохи. Контекстом буття історичної свідомості XX століття стає простір культурного космосу і, як наслідок, безліч полярно спрямованих тенденцій: «різні музики», «різні літератури» і т.п. Художнє явище осмислюється через інформацію про його генетичних коренях, завдяки чому пояснюється наше ставлення і наше сприйняття минулого [1, с. 46]. Тому ступінь художнього відкриття завжди поєднується з пам'яттю про традиції і значущим ставленням до неї. І це особливо вірно в наші дні, коли почуття історії пронизує художня творчість, стає типологічної характеристикою культури.

Отже, «ретроспектива, в попередні епохи представлений у вигляді окремих досліджень (твори-наслідування, твори-спогади і т.д.), сьогодні отримав статус концепційної, якогось ментального дійства. Він корениться в особливому типі мислення, який ми пропонуємо назвати рефлектуючим. Категорія рефлексії як характеристики типового для XX століття методу мислення пропонується автором процитованої роботи М. Бонфельдом в співвіднесенні з висунутим В. Медушевського поняттям «інтерпретуючого стилю» як результату втілення цього методу. Це може виступати в різних варіантах: стилізація, цитатна полістилістика, всілякі форми НЕО: необароко, неокласицизм, неоімпресіонізм і більш завуальовані зв'язку з традицією, з якими ми стикаємося при взаємодії з чужими стилями і «трі» стильовими моделями.

Список використаних джерел

1. Нестеров С. І. Шляхи розвитку сонати для скрипки соло в контексті стильових, жанрових та виконавських пошуків музики XX століття : дис. ... канд. мистецтвознавства. Ростов-на Дону, 2009. 210 с.
2. Сандлер В. Западноевропейская соната для скрипки соло первой половины XX века : автореф. дис. ... канд. искусствовед. Москва, 1994. 20 с.
3. Теоретические проблемы музыки XX века : сборник статей. Вып. 1. Москва. 1968. 234 с.

Ангеліна Романчук

ОБРАЗ МАТЕРІ В ЛІТЕРАТУРНІЙ ТВОРЧОСТІ О. ДОВЖЕНКА

Для українців образ Матері триєдиний: любов до рідної неньки, яка переростає у глибоку пошану до Матері Божої, що завжди була покровителькою українців, і негасиму любов до Матері-України, яка потребує захисту.

Українська література черпає з фольклору давні традиції трактування жіночого образу. Прекрасних представниць народу з їхньою скромністю,

працелюбством знаходимо у творах І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, Марка Вовчка, І. Нечуя-Левицького, М. Кропивницького, П. Мирного, О. Кобилянської та ін. Всі вони акцентували увагу на таких рисах жіночого характеру, як почуття людської гідності, бажання боротися за власне щастя. Література XIX – початку XX століття представляє читачеві різноманітні жіночі образи: від жінки-селянки, бурлачки, покритки, зневаженої суспільством до високоосвіченої, інтелігентної, сильної духом, незалежної особистості.

Особливе місце у своїй літературній творчості відвів жінкам О. Довженко. З великим трепетом, любов'ю і повагою виписані у письменника образи його матері та прабаби («Зачарована Десна»), інших жінок і дівчат («Арсенал», «Земля», «Україна в огні», «Мати», «Щоденник»). Однією з найважливіших задач своєї творчості Довженко вбачав в уславленні образу жінки-матері – люблячої, терплячої, багатостраждальної, шляхетної і величної.

Праобразом усіх матерів творчого доробку митця стала, звичайно ж, його мати Одарка Єрмолаївна. Саме її святий образ, що «стояв на зорях вечірніх та ранішніх» та захищав молитвами від кулі й шаблі стане першоосновою для змалювання кращих представниць українського материнства.

Тяжка доля жінок турбувала Довженка протягом усього життя. У «Щоденнику» знаходимо запис (від 30 березня 1942 року), який свідчить про те, що з поміж питань, які були першочерговими, важливими і болючими на той час, саме тема про долю жінки стала для митця великою, визначною, хоча, можливо, не до кінця втіленою. У цьому контексті варто звернути увагу й на своєрідний Довженків наказ для наступних поколінь майстрів слова, в якому він закликає возвеличити матір, написати про неї так, як ще ніхто не писав: «Найдися, письменнику, рівний талантом красоті материнської душі, і напиши для всіх грядущих літ цей кришталевий прояв материнської душі, генія української матері» [2, с. 71].

Ці слова зірвуться з пера Довженка під час роботи над сюжетом твору «Мати», який уперше було опубліковано в газеті «Известия» 20 лютого 1943 року. Невеликий за розміром твір містить розповідь про героїзм української жінки-матері, яка ціною власного життя намагалася врятувати чужих синів у роки воєнного лихоліття.

«Не ради сліз, і розпачу, й скорбот, і не в ознаку гіркого прокляття <...>, а задля слави нашого роду написано і во ім'я любові про цю високу смерть» [2, с. 652], – такими словами розпочинає автор цю правдиву, невигадану історію про Марію Стоян.

Цікаво, що Довженко декілька разів змінював ім'я героїні: Явдоха Пилипенко, Олена Нечитайло і, врешті-решт, Марія Стоян. Свідченням цього є його щоденникові записи за 1942 рік, упродовж якого тема оповідання розвивалася і варіювалася.

Найчастіше у «Щоденнику» згадується ім'я Явдоха. Проте в тексті твору навік застигло ім'я «Марія» з підкреслено мужнім прізвиськом Стоян. Можливо так сталося тому, що це ім'я одне з найпоширеніших у світі. Хоча не виключено й те, що певну роль тут зіграли асоціації, що викликають у свідомості читача Мати Божа або Діва Марія, які в християнському світі символізують матір, покровительку, заступницю.

Не можна категорично стверджувати, що у творі це ім'я є символом, але сама його наявність, внесла у твір щось сакральне, святе і величне. Трагізм Марії Стоян уособлює страждання всіх земних матерів, а відтак асоціюється зі стражданнями Божої Матері. Жоден інший жіночий образ у творчості О. Довженка не сповнений такого трагізму і такої шляхетності.

Українська жінка, яка сама народила, виховала та провела на поля війни двох своїх синів Івана й Василя, прихистила поранених льотчиків з Уралу Степана Пшеницина та Костю Рябова. Виконуючи культурно-просвітну роботу (розкидаючи над Україною листівки про правду війни), були вони підбиті ворожими літаками. Зібравши всю свою волю, подолали вони біля п'ятисот кілометрів з поламаними руками й ногами, доки не стрілася їм на дорозі хата Марії Стоян.

Два тижні доглядала Марія синів таких же нещасних матерів, як і вона сама. Два тижні вона боролася за їхнє життя. Та не змогла вберегти. В село прийшли німецькі загарбники. Зайшли і до її хати. Рятуючи чужих дітей, назвала Марія їх своїми синами. Невтомно повторювала це і на сільському майдані, куди зігнали німці все село на очну ставку. Ніхто не посмів заперечити Стоянісі. Бо у всіх були на війні свої діти. Навіть вдова убитого партизанами начальника поліції Палажка, потупивши очі, підтвердила вищесказані слова.

І все б було добре, та тільки забула Марія сказати хлопцям своє прізвисько і вони не спитали «по неухважності своїй дурній» [1, с. 656]. Удар – і впала Марія додолу. Непритомніючи, «вона чула, мов крізь сон, як гукали до неї Пшеницин і Рябов:

– Прощайте, мамо! Спасибі! З вами і вмирати не страшно!» [1, с. 656].

Розстрілявши льотчиків, знищивши гранатами хату, вирішили нацисти покарати й багатостраждальну українську матір, повісивши її на старій груші. Та не могла дозволити жінка, щоб омиті кров'ю руки фашистів бодай пальцем зачепили її. Сама стала на пеньок, перехрестилася, сама наділа зашморг, промовила єдине слово: «Діти...» і повисла.

Незабутніми залишаться слова прощання сина Василя зі своєю матір'ю, як незабутньою залишиться і сцена вшанування материнства військом, в якому він боровся за свободу рідної землі. Весь загін радянських солдатів, ідучи повз неживе тіло Марії Стоян на поле бою, проходив без шапок, низько вклоняючись її безсмертному подвигу: «І хто

ж не поклониться з живих і прийдешніх невмирущій красі Марії Стоянихи, матері, що просила милостиню для дітей чужих? < . . > Вічна слава вашому імені, мамо Маріє, красоті вашій» [1, с. 656].

Автор наділив свою героїню кращими жіночими рисами національного характеру, оспіваними в народно-поетичній творчості: духовною красою, добротою, шляхетністю, непохитністю, рішучістю, жертвністю. Цей образ уособлює в собі всю глибину розуміння жіночності і материнства, підноситься до символу багатостраждальної України.

О. Довженко у своєму творчому доробку не знайшов місця для змалювання щасливої жінки, тим більше жінки-матері. Лише окремі епізоди з життя матерів можна вважати дійсно радісними (ювілей Тетяни Запорожець, її радість від зустрічі з родиною, радість спасіння поранених льотчиків Марією Стоян). Мабуть, так сталося тому, що материнська доля здебільшого й складається з тяжких роздумів, тривог і переживань за долю дітей, чоловіка, близьких та рідних. А ще, можливо, тому, що той період історії, в який йому довелося жити, був перенасичений різними випробуваннями та стражданнями. Щасливу жінку можна було хіба що вигадати, але О. Довженко до кінця життя залишився вірним своїм принципам художньої реалістичності.

Список використаних джерел

1. Довженко О. Кіноповісті. Оповідання. Київ: Наукова думка, 1986. 710 с.
2. Довженко О. П. Щоденникові записи, 1939–1956. Харків: Фоліо, 2013. 879 с.
3. Максимчук-Макаренко С. О. Українська жінка на війні: проблема патріотизму й зради (на матеріалі літературної творчості О. Довженка). *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність* : зб. наук. праць / за ред. Світлани Ковпик. Кривий Ріг, 2015. Вип. 6. С. 180–190.

Катерина Рубан

ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УМІННЯ СТВОРЮВАТИ АЛГОРИТМИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Спочатку термін «алгоритм» уживався для позначення десяткової позиційної арифметики та алгоритмів цифрових обчислень, а згодом – для позначення будь-яких алгоритмів [2]. Тривалий час цим терміном користувалися лише математики, як точна вказівка виконавцю здійснити послідовність дій, спрямованих на досягнення зазначеної мети чи на розв'язання поставленої задачі. Поняття малого алгоритму широко користуються в найрізноманітніших галузях науки, техніки, виробництва.